

Дарик радио, "Седмицата"

7 декември 2013 г.

Разговор с Бисер Петков

Водещ Кирил Вълчев: Продължаваме с управителя на Националния осигурителен институт Бисер Петков. Здравейте, господин Петков.

Бисер Петков: Здравейте, добър ден.

Водещ: Започна изплащането вече на пенсиите.

Б. Петков: Да. Изплащането на декемврийските пенсии започна от вчера, от 6 декември, и ще продължи до 18 декември, като. . .

Водещ: Май по-рано от обикновено, иначе започва. . .

Б. Петков: Обичайният срок за изплащане на пенсиите започва от седмо число на месеца и продължава до 21-о число, като обикновено пенсиите на пенсионерите, които ги получават в банките, се изплащат още в началото, а пенсиите, които се изплащат чрез пощенските станции, по предварително оповестен график.

Водещ: След като свивате с ден-два-три този срок, няма ли да станат опашки?

Б. Петков: Не, това малко скъсяване в срока за изплащане на декемврийските пенсии се налага от предстоящите коледни и новогодишни празници и по-кратките срокове за приключване на взаимоотношенията между НОИ и Български пощи и цялостното приключване на финансовата година. Но аз бих искал да акцентирам върху това, че всъщност започнахме по-рано изплащането на пенсиите, на шесто число, използвайки последния работен ден от отминаващата седмица, и другото особено за декемврийското плащане е, че над 1 милион и 40 хиляди пенсионери получават заедно с декемврийската си пенсия и така наречената коледна добавка или еднократната сума, която се изплаща към декемврийските пенсии, гласувана от правителството, в размер на 50 лева.

Водещ: Вие... правителството определи тази сума само за пенсии до 251 лева, която е официалната линия на бедност в България. Защо не можеше да има коледна добавка за всички, от гледна точка на ресурса, който вие управлявате?

Б. Петков: Първо, нека да уточня, че тези плащания не се планират в бюджета на държавното обществено осигуряване. Източникът за тяхното финансиране са икономии в държавния бюджет, така че това беше възможното, което бюджетът можеше да осигури като икономия, за да финансира плащането на тези коледни добавки. И се избра един обективен критерий, именно линията на бедност, тоест всички, които са под и на тази линия, а това са, както казах, около милион и 50 хиляди български пенсионери, получават еднократната добавка от 50 лева, ако размерът на пенсията и добавките, и компенсациите към пенсията е до 251 лева включително. Повече ресурс явно не можеше да бъде осигурен при тези условия и затова се ограничи плащането само до пенсионерите, които получават пенсии до и на линията на бедност.

Водещ: Расте ли през следващата година недостигът в НОИ от събираните от хората осигурителни вноски, тоест растат ли парите, които държавата през държавния бюджет трябва да додава, за да може да се плащат пенсиите, в сравнение с тази година?

Б. Петков: Във вече гласувания от Народното събрание Закон за бюджета на държавното обществено осигуряване участието на държавата чрез трансфери и субсидии от бюджета на държавното обществено осигуряване е на нивата и малко повече от това, което държавата финансира през 2013 година.

Водещ: Колко малко повече?

Б. Петков: Конкретно по отношение на размера на субсидията, която всъщност... с която се покрива недостигът в бюджета на държавното обществено осигуряване, през тази година планираният размер е милиард 918 милиона. Данните за изпълнението на бюджета до октомври показват, че ние ще останем в рамките на планирания размер на субсидията. За следващата година е планиран размер на субсидията милиард и 985 милиона.

Водещ: Това означава около. . .

Б. Петков: Така че едно 60 и няколко милиона е повече размерът на субсидията в бюджет 2014-а спрямо планирания размер за 2013-а.

Водещ: Едновременно с това разходите за пенсии през следващата година ще бъдат с 370 милиона лева повече. Искате да кажете, че през осигурителен приход ще може да съберете 300 милиона от тези необходими 370 милиона лева? Говорим за разликата.

Б. Петков: Принципно логиката ви е правилна. Да, най-същественото нарастване в разходната част на бюджета през следващата година е по отношение на пенсиите, разходите за пенсиите, номинално около 370 милиона са предвидени повече като разходи за пенсии спрямо очакваното изпълнение за тази година, като общо разходите за пенсии, плащани от държавното обществено осигуряване, включително и финансираните от държавния бюджет, става дума за пенсии, несвързани с трудова дейност, за следващата година ще достигне 8 милиарда 140 милиона, или приблизително 10 процента от брутният вътрешен продукт. Като това увеличение, което споменахме, всъщност ще бъде финансирано от по-големия размер на планираните постъпления, от приходи...

Водещ: А откъде ще дойдат, при положение, че не расте вноската?

Б. Петков: Да, ще поясня. Планираното увеличение на приходите в бюджета за следващата година има няколко източника. Първият източник е свързан с увеличението на равнището на минималните осигурителни прагове, което е с 2.6 средно за следващата година на база на договарянето, което протича между социалните партньори.

Водещ: Максималният доход ще расте ли?

Б. Петков: Да, максималният осигурителен доход нараства с 200 лева, от 2200 на 2400 лева, което ще осигури допълнително още 27 милиона приходи. Друг източник на нарастване на приходите от осигурителни вноски е по-високият размер на... минимален размер на работната заплата, който, знаете, е предвиден на 340 лева, и това става всъщност минималният осигурителен доход за лицата, които упражняват трудова дейност. Общото увеличаване на средния осигурителен доход, което е предвидено през следващата година да нарасне с около 5 процента, така, че това е всъщност увеличаването на осигурителната база, което при запазен размер на осигурителните вноски, ще осигури планирания по-голям размер на приходите....

Водещ: А, според вас, изобщо вноската трябва ли да се вдигне, както предлага в "Стандарт" в интервю тази седмица вашият колега, бивш управител на НОИ, Йордан Христосков?

Б. Петков: Проблемите на българската пенсионна система са толкова дълбоки, че всъщност решаването им, цялостното им решаване предполага използването на целия инструментариум от възможни средства. Всъщност през последните години това, което като политики се прилага, е всъщност ограничаване, доколкото е възможно, на разходите чрез повишаване на условията за пенсиониране, за достъп до пенсиониране. Говоря поне за предишните три години. Но неизбежно всъщност в един момент ще се наложи и увеличаването на размера на осигурителната вноска, за да се ограничи нарастването или да се намали дефицитът в държавното обществено осигуряване, за

който говорихме в началото на нашия разговор. Разбира се, актюерски изчисленият размер на допълнителния по-висок размер на осигурителната вноска показва, че при ефективни 26 процента понастоящем, внасяни за лицата, които са трета категория труд, не достигат някъде около 7.4 процентни пункта. Говоря . . .

Водещ: Вместо 26, 33,4 трябва да бъде вноската, за да не дава държавата през данъците на всички...пенсии.

Б. Петков: Точно така. За да... приходът от осигурителни вноски за пенсии да покрива разхода за пенсии на годишна база, тоест разходопокривният принцип, на който е базирана по дефиниция нашата публична пенсионна система, да бъде спазен. Разбира се, в тези 33.4 процента влизат и дванадесетте процента, с които държавата участва като трети осигурител от 2009 година. Тези 7,4 процента е ясно, че няма как и е нереалистично съответно да се очаква да се увеличи осигурителната вноска, защото това е значително осигуряване на осигурителната тежест, увеличаване. Но въпросите са кога всъщност това би могло да стане, с какъв размер, като отново говоря, че това биха могли да бъдат политики в следващи години, може би в периода, в който българската икономика се стабилизира, като, разбира се, другият резерв за увеличаване на приходите от осигурителни вноски е по-високата събираемост, други мерки, които бяха коментирани до момента. Но актюерски изчислен размерът, който би покрил разходите, е този.

Водещ: Друг възможен подход е този, който България беше започнала да възприема, по-малко хора да се пенсионират, с увеличаване на пенсионната възраст. Сметките, които аз имам, показват, че пенсионната ваканция, която сега се дава за една година, щяла да струва 45 милиона лева допълнително. И това е близо до тази разлика, с която се увеличава с шейсетина милиона лева разходът спрямо прихода, който трябва да се покрие от държавния бюджет.

Б. Петков: Да, това са разчетите за ефекта от стопирането на нарастването на възрастта и стажа за пенсиониране за следващата година....

Водещ: Това са тия 15 хиляди и 300 пенсионери, които ще могат да се пенсионират през 2014... че се спира ръстът на пенсионната възраст.

Б. Петков: Очакваме, че ще могат да се пенсионират повече на база на това, че.....се замразява ръстът съответно и на пенсионната възраст, и на осигурителния стаж. Да, както в началото споменах, за да се стабилизира финансово пенсионната система са необходими комплексни мерки, които влияят както върху приходната, така и върху разходната част на бюджета на държавното обществено осигуряване, защото е ясно, че с политики само в... насочени само към едната страна на баланса, така или иначе не би могло да постигне цялостно решаване. Въпросът е наистина от компетенциите на правителството и Народното събрание как във времето, кога и какви инструменти ще се използват, за да се стабилизира финансово пенсионната система.

Водещ: Възможни ли са решения с по-драстични промени в другите категории работници? Общата оценка е, че в България много хора се пенсионират или имат право да се пенсионират твърде рано. Там сметките, които правите, чисто експертно, какви възможни добри решения предлагат, така че вноската да не стане 33-34 процента, ако приемем вашето актюерско решение, за което говорите?

Б. Петков: Да, по отношение на категориите лица, които се пенсионират при облекчени условия, тоест по-рано при по-ниска възраст, или само при изискване за осигурителен стаж, има също резерви да се стабилизира пенсионната система, като съответно става дума за основно две категории лица, които са, първо, т.нар. категория работници, полагащи и пенсиониращи се при съответния брой години, отработени при първа и при втора категория труд. Но така или иначе там е предвидено до 2015 година изплащането на пенсиите за тези лица да се поема от капиталовата

система, от професионалните пенсионни фондове. По отношение на лицата, които се пенсионират по условията на чл. 69, тоест работещите в специалните ведомства, също в перспектива би трябвало да се търсят решения за общо въвеждане на условия за възраст. Така или иначе знаете, че беше направена такава стъпка само по отношение на военнослужещите, която сега е. . . в парламента се обсъжда отпадането на това условие. Но разговорите, които и аз лично, и в по-широк формат проведохме с представители на тези среди, всъщност не се отхвърля категорично въвеждането на условието за възраст, но само след едно подробно, цялостно обсъждане с всички заинтересовани. . . .

Водещ: Едно облекчаване на въведените сега условия за военните колко ще струва?

Б. Петков: Ефектът не би бил голям върху разходите на бюджета на държавното обществено осигуряване. Нашите разчети...за ефекта от отпадането на условието за възраст за военнослужещите в следващата година показва, че от това ще имат право да се пенсионират около 800 лица. И ако те упражнят това право, това ще струва допълнително разходи за пенсии 2 милиона и 700 хиляди.

Водещ: Към онези, другите 45 милиона, които вече мина, и всъщност...разходите растат, а приходите - не. Това е всъщност основният проблем.

Б. Петков: Да, които са планирани и разчетени в бюджета на държавата... Принципно би трябвало всъщност всяка една политика, която предвижда по-високи разходи в разходната част на бюджета на държавното обществено осигуряване, да се компенсира със съответните мерки, които увеличават приходите, защото в противен случай разликата се поема от бюджета, държавния бюджет.

Водещ: Въвеждането на швейцарското правило 120 милиона лева щяло да струва, ако също вярно съм разчел бюджета. Това иначе са 4,50 лева на пенсионер средно, но всъщност накрая стават 120 милиона. Това увеличение всъщност трябва да бъде, една част от него, покрито от държавния бюджет.

Б. Петков:...не би могло да се направи тази връзка. Едно уточнение, всъщност тези 4 лева и 50 стотинки е предвиденото увеличение на минималния размер на пенсията за осигурителен стаж и възраст от 1 юли следващата година в резултат на прилагането на швейцарското правило и по отношение на минималните пенсии.

Водещ: А, това е само за този вид пенсия, 120 милиона.

Б. Петков: За този вид пенсия.

Водещ: Или общо за. . .

Б. Петков: Не, ефектът от прилагането на швейцарското правило за всички пенсии, като механизъм за осъвременяване на всички пенсии, за следващата година е 120 милиона, като нека да уточня, че от 1 юли е предвидено всички пенсии да бъдат индексирани с. . . по швейцарското правило, т.е. индекс, който се формира 50 процента от индекса на потребителските цени за 2013-а...

Водещ: Инфлацията.

Б. Петков: Инфлацията, и 50 процента от нарастването на средния осигурителен доход. Разчетите, които са заложили в бюджета, е, че...за този индекс е 3 процента. Така че на тази база са планирани тези 120 милиона лева, които ще покрият именно по-високите разходи от осъвременяването, от актуализацията на всички пенсии по швейцарското правило с 3 процента от 1 юли следващата година.

Водещ: Не съм много добър по математика, ама като въвеждаш швейцарско правило за това, което раздаваш, не трябва ли да има и швейцарско правило за това, което събираш? Тоест и осигурителните вноски да растат по някакъв начин. Същият процент ли е, какъвто ще се увеличат пенсиите по швейцарското правило, увеличението на

минималните осигурителни доходи например, или средният осигурителен доход? Ако не се променя ставката, трябва да се промени базата.

Б. Петков: Да, аз в началото казах, че договореното увеличение на минималните осигурителни прагове средно е 2.6 процента. Но средният осигурителен доход е предвидено през следващата година да нарасне с повече от 4 процента, така че има такава релация. . .

Водещ: А през швейцарското правило ще се раздадат три.

Б. Петков: Да, но имайте предвид, че всъщност базата е различна по отношение на приходите, осигурителни вноски. Те са около 4 милиарда и 400, а разходите за пенсии са над 8 милиарда.

Водещ: Вие не се занимавате със събирането на вноските, но каква е информацията, която имате от Националната агенция за приходите, за размера на насъбраните вноски? Там какъв е мащабът на евентуален проблем пред България?

Б. Петков: По отношение на изпълнението на плана за приходите за бюджета на държавното обществено осигуряване за тази година бих могъл и имам информация, която мога да споделя с вас и с вашите слушатели. Данните, които имаме за десетте месеца на тази година, до края на октомври, показват, че неизпълнението на планираните приходи за този период е около 80 милиона и в тези рамки очакваме, че ще остане и до края на годината. Но това неизпълнение на приходите. . .

Водещ: По-зле ли стават нещата или се подобряват?

Б. Петков: Нещата са приблизително едни и същи. По отношение на разходите обаче имаме една икономия, която надминава 100 милиона, и затова в началото казах, че нашите очаквани разчети са, че бюджетът на ДОО за 2013 година ще приключи в рамките на планирания размер на субсидията, която държавата внася в бюджета.

Водещ: Ако трябва да обобщим, кои са според вас най-съществените промени за следващата година в общественото осигуряване, извън това, което вече обсъдихме подробно, за швейцарското правило, което ще се възстанови?

Б. Петков: Най-съществените промени, да, вие вече казахте, че безспорно възстановяването на швейцарското правило като механизъм за осъвременяване на пенсиите е такава промяна.

Водещ: Спирането на ръста на възрастта...

Б. Петков: Е друга промяна, която съответно... другото, което всъщност бих искал да подчертая, е по отношение на краткосрочните обезщетения и няколко мерки, които бяха приети с бюджета. Едното е увеличението значително на размера на обезщетението за отглеждане на малко дете, което следва размера на минималната работна заплата и е предвидено в следващата година да нарасне на 340 лева. Всъщност при тези разходи е налице най-големият...

Водещ: То беше 240, всъщност до 1 юли беше 240...

Б. Петков: То беше 270, 310 съответно се увеличи от 1 юли тази година и е предвидено в началото на следващата година да бъде 340 лева, така че това е по отношение на тези разходи. Другата мярка, която беше предложена и приета в бюджета, е скъсяване на периода за изчисляване на размера на обезщетението за бременност и раждане от 24 на 18 месеца, което нашите разчети показват, че средно ще доведе до увеличаване на размера на обезщетенията, получавани от майките.

Водещ: Това според вас разумно ли беше, от една страна звучи добре, от друга страна много млади хора не се осигуряват, не се осигуряват и като се заженят, примерно, или

почнат да планират дете, тогава чак започват да се осигуряват. Скъсяването на периода всъщност насърчава това поведение да не се осигуряваш.

Б. Петков: Това бяха мотивите и при предходните увеличения на този период, всъщност 2010 година периодът беше увеличен от 12 на 18 месеца, а година по-късно беше увеличен на 24 месеца, именно с тези мотиви. Така че това ограничи този тип поведение, за който вие говорите. Предприеха се и други мерки, които много ограничават подобен тип поведение, и това може би, така, е едно от основанията да се намали този срок, да се направи стъпка назад, като принципно това, което е важно при тези обезщетения, е, че периодът, от който се изчислява размерът на обезщетението, не трябва прекалено много да се разминава с първопораждащия период, тоест периодът, от който лицето придобива право, защото ако една жена се е осигурявала в продължение на 12 месеца, тя има право да получи това обезщетение, и ако всъщност ползва правото си именно след като са изтекли тези 12 месеца, при изчисляване на обезщетението трябва да се вземат... всъщност като заместващ осигурителен доход се ползва минималната работна заплата, за да се изчисли размерът на обезщетението. Така че...

Водещ: Добре, трябва да свършваме. Да завършим с това, с което почнахме, трябва ли нещо специално да проверяват пенсионерите, кога да идат да си вземат пенсиите, това изместване на графика, те как разбират... човек, който примерно си я получава в пощата, кога да иде, тоест като си чакаш пенсията, сигурно ходиш, но...

Б. Петков: Всеки месец... нищо по-различно, всеки месец Български пощи обявяват график в съответните пощенски станции как ще изплащат пенсиите, това е направено и за този месец, така че просто...

Водещ: Пенсионерите да си проверят кога да отидат, защото не е както всеки месец, този път е изместено по-напред заради Коледа и Нова година.

Б. Петков: Точно така.

Водещ: Управителят на Националния осигурителен институт Бисер Петков, гост на "Седмицата".